

alguna senyoreta potser? —A mossèn Anton, un capellà que havia sigut vicari a Ripoll. —Que aviat les tens *empescades!*», NOLLER (*Pap.*, 100). Una mica diferent *desempescar* 'desentranyar, esbrinar': «Home d'una obediència escrupulosa a la religió, may s'ha ficat a *desempescar* misteris que no entén», Genís Ag. (*Julita*, p. 9). I *pesquinar* ' cercar raons, moure baralla, enredar les coses' m., *pesquinaire* el qui ho fa, *pesquina* 'brega, raons' a l'Alta Ribagorçana (*AlcM*). *Despescar*. *Empeixar*. *Empeixetar*.

CPT.: *Peiximinuti*. *Peixopalo*, pres del cast. ant. *pexepalo*, cpt. del leon. *pexe* 'peix' + *palo* 'fusta'. *Pescaberenes*. *Pescamaçanes*. *Pescamines*. *Pescapeix*. *Pescapous*.

CULTISMES: *Piscatori*. *Piscina* [Lacav.].

CPT.: *Piscicultura*; *piscicultor*. *Pisciforme*. *Piscivor*.

1 Sembla que té raó Jud (*ASNSL* CXV, 72-73) en rebutjar la suposició que un *PISCIO, -ONIS, ja existís en llatí vulgar. Tals diminutius pogueren formar-se ocasionalment des d'antic (de vegades es troba *pisciculi* ja en l'Antiguitat), però la raó de la propagació i generalització en francès fou evitar l'homonímia amb *peis/pois* 'pèsol', 'pes' (PISUM, PENSUM). No té raó Rohlf's (*ASNSL* CLXIV, 154) d'oposar-s'hi «a causa de l'occità i el portuguès», car el portuguès ha mantingut *peixe* (un *peixão* és derivat per a alguna espècie peculiar), i aquesta mena d'innovacions lèxiques solen redundar poc o molt més enllà de la zona del focus bàsic, amb caràcter menys ferm: en català aviat s'antiquà pertor (avui ni en el Ross, o el Capcir), i en llengua d'oc també *peis* coincidí aviat amb *pei(t)x* en gran part del territori. — 2 Una supervivència de l'antic terme mariner *peixó* em sembla *peixons* nom d'una mena de costura de la vela. «Vetes més gruixudes en la vela, que van diagonals a les *bendes*»: n'hi ha una vintena separades per les faixes dites *els vessos* (*bêsus*, StPoldM., 1929); formen oposició amb el *gràtil*, que és la grossa vorada del perímetre: «del gràtil als *peixons*», Coromines, *Jardins de St. Pol*, O. C., 807b31. Comparació de forma de la veta amb la forma allargassada i quasi cilíndrica de molts *peixos*. En el BDC XII, 55, s'atribueix a la Barceloneta, amb la impossible terminació *peixe* (err. de còpia d'Amades). En canvi en un altre mot + *peix*, ben curiós, assenyalat com a terme popular de patologia, si hi ha comparació, m'és ben difícil de comprendre: fou registrat ja pel *Dicc. de Medicina de Corachan* (1935) com a usual a la Garrotxa i Emp., i el confirma el Dr. Alsina i Bofill (*Annals Med. Ac. C. M.* LXVIII, 688): «l'edema que envolta un focus inflamatori». No ens aclareix si hi pot haver base per a comparació de forma o d'altra mena. Potser un homònim? Car es podria pensar en un terme mig-savi de metges populars, o un antic terme mig popularitzat d'antigues patologies, *PASSIO* > *pais > *peix*: un de tants casos de nominatiu en mots semicultes, com *seguici* *SEQUITIO, *bullici*, *llavaci*, cast. *cansa(n)cio*, o els altres descendents mig-savis del mateix *PASSIO* > la *pàssia* o *passa* 'epidèmia', el *passi* *PASSIO* CHRISTI. O, potser

millor encara, *PASTIO* 'pastura, acte de *peixar*' > 'mal que pastura o corrocix'; un simple postverbal català *peix* de *peixar*, si bé no gaire ordinària en l'aspecte semàntic i formatiu, no fóra, però una derivació inconcebible.

Peixar, V. *peixar*. *Peixard*, *peixatejar*, V. *peix*. *Peixca*, *peixcar*, V. *peix*. *Peixe*, errada per *peixó* (PEIX) *Peixejar*, V. *peix*. *Peixellida*, V. *pagellida* (PAGELL) *Peixement*, *peixent*, *peixentiu*, V. *peixar*. 10 *Peixer*, V. *peix*

PEIXER, del ll. PASCÈRE 'fer pasturar, dur a *peixar*'. □ 1.ª doc.: orígens.

«Blanquerna --- passava per una gran selva --- dejús un bell arbre --- estava un cavaller garnit, qui --- avia levat son elme de sa testa, per la gran calor; son cavall *peixia* de la erba fresca pràs de la font, lo cavaller cantava una novella cançó ---», i també l'usa com a tr., causatiu, amb complement de persona: «Malalte fo l'amic, e pensava'n l'Amat: de mèrit lo *peixia* e ab amor l'abeurava --- e ab veritat lo metjava», Lull (*Blanq.*, § 64, NCL II, 47.26; *Amic e Amat*, NCL. xiv, 30.13). «Se pausà sots un aybre a dormir, sots lo qual somià que Sent Jacme lo *paxia*; e quant fo despertat él atrobà, sots lo cabetz, pa», *VidesR*, 146r2, en les quals figura també en l'antic perfet fort, i també com a tr.: «él nos *pasc* en tres maneres», «no creà vós, no vos *pasc*»; i, en primera persona, «car rialment te *pasqui* en lo desert» (69v1, 87r1, 84r1, passatge darrer en el qual l'altre ms. el substitueix pel perifràstic en participi, «t'he *pascut*», traduïnt «pavi te»).

En el sentit de 'nodrir, alimentar persona', i amb ressonança figurada, molt afavorit també per Eiximenis: «quant pots ajudar a aquell qui mor de fam, si no-l *peixes* o no li dónes a menjar, tu-l mates», «com seus a la taula, primerament pensa del pobre: com *peixes* aquell, *peixes* Déus», *Doctr. Comp.* (NCL., 37, 39; en el text que en donà Bofarull, amb la forma arcaica de 2.ª persona, on -*xs* sense vocal, com esqueia a un verb de la 2.ª, es reduïa a -*x*: «si no-l *pex*», «*peix* aquell», «Déu *peix*», *CoDoACA* XIII, 314, 315). I també ho aplicava als animals, incloent-hi els més frèvolts: «ocells qui --- e altres canten fort melodiosament e alta a aquells qui-*ls pexen* bé», *Terç* (NCL. vi, 138). 45 *L'InvLC* en dóna testimonis documentals intr., des de 1299, i alguns de tr. amb complement de bestiar: «que puscha aquí *peixer* 60 bèsties» a. 1304; o de persona, espiritualment: «no-m vu<l>les *peixer* de paraules» (Mascó, 109), incloent-hi el participi arcaic *past*: «car jo hanc no fuy mi<l>ls *past* ne mils sadoyll de negun menjar» (citat de «Conte 311» [*Senescal d'Egipte?*]); on equivaldria al fr. *repàître*, *repu*. I en poetes del S. XIII, en sentit figurat 'satisfèr': «pus --- d'obeir és *pastz* Déus, / de fel li fas present / si l'obeir t'és greus», G. de Cervera (450b), i s'ha pogut restituir en un poema líric de Cerverí per una esmena segura.

De les formes de conjugació regular en sentit pecuari, hi ha dades a grapat, i més com a intr.: «viren un cabirol blanc, bell e gros, e *paxent* en lo pla», *Senescal d'Egipte* (NCL. XLVIII, 160). Els reglaments pastorals